

Odpowiedzialna przedsiębiorczość

– jak uczyć etycznych postaw w biznesie?

W roku szkolnym 2008/2009 Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” realizował projekt „Odpowiedzialna przedsiębiorczość – jak uczyć etycznych postaw w biznesie?”. Do głównych celów projektu należą: propagowanie, w atrakcyjny sposób, wiedzy o odpowiedzialnym biznesie, poznanie idei i zasad odpowiedzialności społecznej przez młodzież oraz uwrażliwienie na społeczne aspekty prowadzenia działalności gospodarczej.

Projekt skierowany do:

- nauczycieli przedsiębiorczości i wychowawców klas prowadzących lekcje tematyczne w szkołach średnich (licea ogólnokształcące i licea ekonomiczne)
- młodzieży szkolnej (potencjalnie również studenckiej).

W ramach projektu opracowano trzy scenariusze zajęć poświęcone społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw dla nauczycieli przedsiębiorczości i wychowawców klas prowadzących lekcje tematyczne w szkołach średnich (licea ogólnokształcące i licea ekonomiczne).

Scenariusze zostały przygotowane przez dr Janusza Reichela i mgr Agatę Rudnicką z Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego. Następnie zostały przedstawione i poddane ocenie podczas warsztatu, który odbył się w dniu 1.04.2009 r. w siedzibie ODE Źródła (ul. Zielona 27). Przeprowadzone scenariusze zajęć oceniali nauczyciele z różnych szkół oraz osoby zaangażowane w edukację w ośrodku prowadzonym przez ODE Źródła. Ponadto prezentowane scenariusze lekcji poddano dodatkowej recenzji sporządzonej przez pracownika naukowo-dydaktycznego z Wydziału Zarządzania UŁ. Następnie scenariusze zajęć zostały poddane korekcie w duchu uwag otrzymanych od oceniających i recenzenta.

Ośrodek Działań Ekologicznych "Źródła"
Łódź 90-602, ul. Zielona 27
tel. 042 632 03 11, fax 042 291 14 50
www.zrodla.org

LIGA
ODPOWIEDZIALNEGO
BIZNESU

Projekt dofinansowany przez
Ligę Odpowiedzialnego Biznesu
w ramach programu grantowego
Pracownia Działań Lokalnych.

Materiały opracowane w ramach projektu „Odpowiedzialna przedsiębiorczość - jak uczyć etycznych postaw w biznesie?”
realizowanego przez Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” – www.zrodla.org

Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons "Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 2.5 Polska". Scenariusze wraz z kartami pracy wolno kopiować i rozpowszechniać w celach niekomercyjnych pod warunkiem podania ich źródła i autorstwa.

Przedmiot: podstawy przedsiębiorczości, godzina wychowawcza, etyka

Czas: 45 min

Cele i efekty:

- wyjaśnienie pojęcia etyka, etyka biznesu,
- wyjaśnienie pojęć związanych z głównymi problemami etycznymi w organizacjach biznesowych i innych (mobbing, dyskryminacja, molestowanie seksualne, romansowanie w pracy, kradzież, łapówkarstwo, inwigilacja, donoszenie, ...),
- umiejętność rozpoznawania sytuacji nieetycznych w miejscu pracy,
- uwrażliwienie uczniów na problemy etyczne mające miejsce w praktyce gospodarczej.

Metody pracy

burza mózgów, praca indywidualna, praca grupowa („Scenki” - grupy mają do wyboru dowolną technikę prezentacji (np. scenka teatralna, scenka pantomimiczna, zagadka słowna /kalambur/, rysunek, rebus, ...), wykład (wprowadzenie, podsumowanie), dyskusja.

Środki dydaktyczne

kreda i tablica, rozsypanka słowna (załącznik 1), kartki z pojęciami do losowania (załącznik 2), przestrzeń klasowa, wykorzystanie wyposażenia sali dydaktycznej.

Przebieg lekcji

	Przebieg lekcji	Metody	Środki dydaktyczne	Czas trwania
1.	Wprowadzenie do tematu: a. uczniowie są proszeni o podanie skojarzeń z hasłem „etyka biznesu” (z czym się kojarzy, przykłady zachowań etycznych i nieetycznych,...), b. nauczyciel zapisuje skojarzenia uczniów na tablicy, c. nauczyciel podsumowuje i porządkuje uwagi uczniów, podaje uczniom definicje do zapisania (etyka, etyka biznesu).	burza mózgów	kreda i tablica	7-10 min
2.	Ćwiczenie „rozsypanka”: a. uczniowie otrzymują rozsypankę złożoną z przykładów pojęć określających problemy etyczne w biznesie oraz ich krótkich opisów, indywidualnym zadaniem uczniów jest przyporządkowanie poszczególnych opisów do pojęć, b. weryfikacja wykonanego zadania: chętni uczniowie odczytują pojęcia i związane z nimi opisy, ewentualna dyskusja i wyjaśnienia przy okazji trudniejszych zagadnień.	praca indywidualna	rozsypanka słowna (załącznik 1)	7-10 min

Materiały opracowane w ramach projektu „Odpowiedzialna przedsiębiorczość - jak uczyć etycznych postaw w biznesie?” realizowanego przez Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” – www.zrodla.org

Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons "Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 2.5 Polska". Scenariusze wraz z kartami pracy wolno kopiować i rozpowszechniać w celach niekomercyjnych pod warunkiem podania ich źródła i autorstwa.

3.	<p>Ćwiczenie „scenki”:</p> <p>a. uczniowie formułują grupy (maksymalnie 5-6 osób w grupie),</p> <p>b. każda grupa w tajemnicy przed pozostałymi grupami otrzymuje (losuje) nazwę jednego z wcześniej omówionych problemów etycznych w biznesie (załącznik 2),</p> <p>c. zadaniem każdej grupy jest zaprezentowanie otrzymanego problemu etycznego, tak by pozostałe grupy mogły odgadnąć jaki problem został zaprezentowany – grupy mają do wyboru dowolną technikę prezentacji (np. scenka teatralna, scenka pantomimiczna, zagadka słowna /kalambur/, rysunek, rebus, ...); uczniowie otrzymują czas na zaplanowanie swojej prezentacji;</p> <p>d. ewentualnie: grupy współzawodniczą, która z nich jako pierwsza odgadnie więcej scenek.</p>	praca grupowa	Przestrzeń klasowa, wykorzystanie wyposażenia sali dydaktycznej, Kartki z pojęciami do losowania (załącznik 2)	a-b – 2 min c-d – ok. 18 min.
4.	Nauczyciel podsumowuje problematykę zajęć.	wykład		5 min

Materiały opracowane w ramach projektu „Odpowiedzialna przedsiębiorczość - jak uczyć etycznych postaw w biznesie?” realizowanego przez Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” – www.zrodla.org

Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons "Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 2.5 Polska". Scenariusze wraz z kartami pracy wolno kopiować i rozpowszechniać w celach niekomercyjnych pod warunkiem podania ich źródła i autorstwa.

Dziesięć przykazań dobrego kierownika

dr Janusz Reichel i mgr Agata Rudnicka

Przedmiot: podstawy przedsiębiorczości, godzina wychowawcza

Czas: 45 min. (90 min.) – długość zajęć można dostosować w zależności od potrzeb np. eliminując lub skracając niektóre elementy zajęć, a inne traktując jako zadanie domowe.

Cele i efekty:

- poznanie postaw społecznych w biznesie,
- wyjaśnienie roli wartości w życiu społecznym (w tym w biznesie),
- umiejętność wskazania cech charakteru i wartości cennych w pracy menadżera,
- umiejętność podejmowania decyzji grupowych i ustalania wspólnego stanowiska.

Metody pracy

Wykład, praca samodzielna, praca grupowa, dyskusja,

Środki dydaktyczne

kreda i tablica, gotowe wydrukowane listy cech i wartości (załącznik 3), karteczki samoprzylepne,

Przebieg lekcji

	Przebieg lekcji	Metody	Środki dydaktyczne	Czas trwania
1.	Wprowadzenie nauczyciela w problematykę postaw ludzkich w biznesie, cech charakteru menadżera, roli wartości w życiu społecznym (w tym w biznesie)	wykład	kreda i tablica	5-7min (10min)
2.	Ćwiczenie („krótka lista”): a. każdy uczeń otrzymuje długie listy elementów (np. około 15 - 30) – (załącznik 3), z których indywidualnie ma wybrać jego zdaniem najważniejsze (np. tylko 7); pierwsza lista to lista wartości ważnych dla pracownika (np. odwaga, więzy rodzinne, przyjaźń, ...), druga lista to lista cech charakteru menadżera/przywódcy (profesjonalizm, przywódca, opiekun, ...); b. uczniowie zostają podzieleni na grupy, ich zadaniem w grupie jest skrócenie tych list tylko do 3 elementów na każdej liście; zadaniem nauczyciela jest krążyć między grupami i zachęcać uczniów do argumentowania i wzajemnego przekonywania się do wybranych przez nich elementów; c. następnie każda grupa zapisuje na karteczkach samoprzylepnych wybrane 3 elementy z każdej z list i przykleja je w wyznaczonych obszarach na tablicy; nauczyciel porządkuje proces przyklejania karteczek, tak aby od razu widoczne były te które najczęściej się powtarzają; d. nauczyciel moderuje krótką dyskusję na	a. - praca samodzielna b. – praca grupowa c. dyskusja	Gotowe wydrukowane listy cech i wartości (załącznik 3), karteczki samoprzylepne.	a - 5 min b - 10-15 min (20-25 min) c-d - 5-7 min (15 min)

Materiały opracowane w ramach projektu „Odpowiedzialna przedsiębiorczość - jak uczyć etycznych postaw w biznesie?” realizowanego przez Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” – www.zrodla.org

Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons "Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 2.5 Polska". Scenariusze wraz z kartami pracy wolno kopiować i rozpowszechniać w celach niekomercyjnych pod warunkiem podania ich źródła i autorstwa.

	temat tego czy łatwo było wybrać tylko 3 najważniejsze wartości, czy tylko one są istotne w biznesie i życiu organizacji, z czym były największe problemy podczas dokonywania wyboru,...);			
3.	<p>Ćwiczenie („10 przykazań”):</p> <p>a. Następnie uczniowie proszeni są aby w parach zastanowili się i sformułowali „10 przykazań” dobrego kierownika, który ma zarówno pamiętać o respektowaniu wartości ważnych dla swoich pracowników (np. 5 „przykazań”) jak i o doskonaleniu swojej własnej postawy i charakteru (np. drugie 5 „przykazań”);</p> <p>b. chętne pary odczytują przykładowe przykazania, nauczyciel odnosi się do nich wskazując na to z respektowaniem jakich wartości są one związane, ewentualnie prosi uczniów o doprecyzowanie co mieli na myśli; ...</p>	praca indywidualna lub w parach		6 min – ćwiczenie można zadać do dokończenia w domu i sprawdzić wykonanie na następnych zajęciach (20-25 min)
4.	Podsumowanie.	wykład		5 min (10min)

Materiały opracowane w ramach projektu „Odpowiedzialna przedsiębiorczość - jak uczyć etycznych postaw w biznesie?” realizowanego przez Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” – www.zrodla.org

Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons "Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 2.5 Polska". Scenariusze wraz z kartami pracy wolno kopiować i rozpowszechniać w celach niekomercyjnych pod warunkiem podania ich źródła i autorstwa.

Formy zaangażowania społecznego przedsiębiorstw (łączenie pojęć i ich definicji)

dr Janusz Reichel i mgr Agata Rudnicka

Przedmiot: podstawy przedsiębiorczości, godzina wychowawcza

Czas: 45 min

Cele i efekty:

- zapoznanie uczniów z rolą organizacji biznesowej w społeczeństwie,
- poznanie form zaangażowania społecznego organizacji,
- umiejętność wskazania przykładów poszczególnych form zaangażowania społecznego,
- uwrażliwienie uczniów na postawy prospołeczne w biznesie.

Metody pracy

Pogadanka, praca w grupach, grupy eksperckie, praca indywidualna, wykład,

Środki dydaktyczne

Materiały informacyjne odnośnie poszczególnych form zaangażowania społecznego (do przygotowania przez nauczyciela), kserokopie z przykładami praktycznymi (do przygotowania przez nauczyciela).

Przebieg lekcji

	Przebieg lekcji	Metody	Środki dydaktyczne	Czas trwania
	a. nauczyciel rozmawia z uczniami o roli przedsiębiorstwa w społeczeństwie, pyta o pozytywne i negatywne aspekty działalności; b. podsumowanie w formie tabelki wpisanej do zeszytu przez uczniów (negatywne i pozytywne efekty działalności przedsiębiorstw).	pogadanka		10 min
	a. ćwiczenie „grupy eksperckie”: uczniowie dzielą się na grupy 5-6 osobowe (każda osoba w grupie ma swój numer 1-6); każda grupa otrzymuje zestaw materiałów dotyczący jednej formy zaangażowania (1grupa - 1 forma); uczniowie zapoznają się z materiałami; b. następuje zmiana grup 1 formują I grupę, 2 – II grupę, itd.; w nowych grupach uczniowie uczą się od siebie o poznanych formach zaangażowania, tak, aby wszyscy w grupie znali wszystkie formy.	praca w grupach, grupy eksperckie	Materiały informacyjne odnośnie poszczególnych form zaangażowania społecznego	a. 7-10min b. 15 min
	a. każdy uczeń otrzymuje kserokopię z przykładami praktycznymi form zaangażowania. Zadaniem ucznia jest dopasowanie, który przykład odpowiada, jakiej formie poznawanej na zajęciach. b. osoba chętna czyta rozwiązanie zadania.	praca indywidualna	kserokopie z przykładami praktycznymi	a. 3-5 min b. 1-2min

Materiały opracowane w ramach projektu „Odpowiedzialna przedsiębiorczość - jak uczyć etycznych postaw w biznesie?” realizowanego przez Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” – www.zrodla.org

Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons "Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 2.5 Polska". Scenariusze wraz z kartami pracy wolno kopiować i rozpowszechniać w celach niekomercyjnych pod warunkiem podania ich źródła i autorstwa.

Podsumowanie nauczyciel przypomina o negatywnych i pozytywnych aspektach działalności przedsiębiorstw, podkreślając rolę zaangażowania społecznego i form w jakich ono może się odbywać.	wykład	3min
--	--------	------

Materiały opracowane w ramach projektu „Odpowiedzialna przedsiębiorczość - jak uczyć etycznych postaw w biznesie?” realizowanego przez Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” – www.zrodla.org

Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons "Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 2.5 Polska". Scenariusze wraz z kartami pracy wolno kopiować i rozpowszechniać w celach niekomercyjnych pod warunkiem podania ich źródła i autorstwa.

Załącznik 1: Problemy etyczne w biznesie – ćwiczenie rozsypanka (w parach)

Przyporządkuj pojęcia związane z głównymi problemami etycznymi w biznesie do ich opisów w ostatniej kolumnie. Czas na wykonanie zadania: 5-7 minut.

	Problemy etyczne		Opis problemów etycznych
1.	mobbing		żądanie, proponowanie, wręczanie oraz przyjmowanie: łapówki, nienależnej korzyści lub obietnicy w celu wypaczenia prawidłowego wykonania lub wymaganego zachowania.
2.	molestowanie seksualne		nadużycie zajmowanego stanowiska przez faworyzowanie oparte na pokrewieństwie; protegowanie krewnych przy obsadzaniu godności i wysokich stanowisk.
3.	dyskryminacja ze względu na wiek, płeć, wyznanie...		informowanie szefa o błędach kolegów i relacjonowanie szczegółów z ich życia osobistego w złej intencji
4.	defraudacja		psychiczne, długotrwałe szykanowanie pracownika w pracy przez przełożonych lub przez innych pracowników. Nie chodzi tu o zwykły konflikt personalny czy krótkotrwałe spięcia.
5.	korupcja/łapówkarstwo		tajny nadzór nad kimś; dyskretna, systematyczna obserwacja kogoś przez organa policyjne lub przez detektywów prywatnych lub np. w miejscu pracy przez pracodawcę.
6.	kumoterstwo		nieakceptowane zachowanie o podłożu seksualnym naruszające godność osoby molestowanej lub wywołujące atmosferę zastraszenia, upokorzenia bądź wrogości, w szczególności, gdy akceptacja takiego zachowania lub jej brak będzie stanowić podstawę podjęcia decyzji dotyczącej osoby molestowanej.
7.	nepotyzm		nadużycie zajmowanego stanowiska przez faworyzowanie oparte na nieformalnych powiązaniach; nieuczciwe lub nieoficjalne popieranie znajomych – zwykle mające im umożliwić osiągnięcie korzyści materialnych.
8.	inwigilacja		nierówne, zróżnicowane traktowanie, którego nie można wyjaśnić obiektywnymi przyczynami, ani które nie jest prawnie usprawiedliwione.
9.	donoszenie		przestępstwo, polegające na nielegalnym przywłaszczeniu sobie cudzej własności lub zatrzymaniu powierzonego mienia; sprzeniewierzenie; malwersacja.

Materiały opracowane w ramach projektu „Odpowiedzialna przedsiębiorczość - jak uczyć etycznych postaw w biznesie?” realizowanego przez Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” – www.zrodla.org

Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons "Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 2.5 Polska". Scenariusze wraz z kartami pracy wolno kopiować i rozpowszechniać w celach niekomercyjnych pod warunkiem podania ich źródła i autorstwa.

Załącznik 2: Przykłady problemów etycznych w biznesie.

Należy przygotować tyle pojęć do losowania ile jest grup uczniów (poniżej przykładowe 3 pojęcia), kartki z poszczególnymi pojęciami należy wyciąć i użyć do losowania.

mobbing

molestowanie seksualne

dyskryminacja

Materiały opracowane w ramach projektu „Odpowiedzialna przedsiębiorczość - jak uczyć etycznych postaw w biznesie?” realizowanego przez Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” – www.zrodla.org

Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons "Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 2.5 Polska". Scenariusze wraz z kartami pracy wolno kopiować i rozpowszechniać w celach niekomercyjnych pod warunkiem podania ich źródła i autorstwa.

Załącznik 3: Wykreślanka

Proszę w poniższej tabeli wybrać po 7 wartości i 7 określeń charakteryzujących osobę menedżera/kierownika, które uważasz za najważniejsze

Mój wybór	Wartości	Mój wybór	Określenia charakteryzujące osobę menedżera
	zaufanie		zdeteminowany
	wiarygodność		dąży do osiągnięcia celu
	kompetencja		wydaje polecenia
	autorytet		motywuje innych do pracy
	cierpliwość		kompetentny i profesjonalny
	kreatywność		obiektywny i niezależny
	rzetelność		charyzmatyczny
	konsekwencja		empatyczny
	prawda		chętny do współpracy
	miłość		godny zaufania
	posłuszeństwo		przyjaciel
	szacunek		przykład do naśladowania
	szczerść		przywódca
	rozumienie		wyznacza cele
	wsparcie		kreatywny
	wyrozumiałość		angażuje pracowników
	skromność		inspiruje
	spontaniczność		etyczny
	tolerancja		odpowiedzialny
	przyjaźń		rzetelny
	obowiązkowość		ambitny
	wsparcie		pewny siebie
	zaradność		konsekwentny
	niezależność		rozumie uczucia innych
	sukces		pomaga rozwiązać problemy

Materiały opracowane w ramach projektu „Odpowiedzialna przedsiębiorczość - jak uczyć etycznych postaw w biznesie?” realizowanego przez Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” – www.zrodla.org

Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons "Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 2.5 Polska". Scenariusze wraz z kartami pracy wolno kopiować i rozpowszechniać w celach niekomercyjnych pod warunkiem podania ich źródła i autorstwa.